

Strafferetsplejen efter Lov 11. April 1916.

Foredrag holdt i Viborg Amts juridiske Forening den 14. Marts 1917
af Aug. Goll.

De tre Principer, hvorpaa Grundlovens § 74 vil have Strafferetsplejen bygget, er som bekendt Offentlighed, Mundtlighed og i større Sager Nævninger. G o o s har paa- vist, at ingen af disse Principer egentlig er afgørende for den Reform, Grl. vilde have indført, og som nu Lov ¹¹/₄ 1916 har gennemført. Offentlighed er ikke fuldstændig udelukket under den gældende Strafferetspleje og ingenlunde fuldkommen gennemført under den nye. Mundtlighed var i hvert Fald indtil Fdg. ¹³/₁₀ 1819 principielt Grundlaget for Domsbehandlingen i en iøvrigt paa Inkvisitionsmaksimen behandlet Sag og er i vor nye Straffeproces saare langt fra at være gennemført i alle Konsekvenser. Nævninger er endelig kun en Bestanddel af den dømmende Ret i visse Tilfælde og kan begrebsmæssig tænkes i Funktion under en hvilken som helst Domsforhandling, hvilke Principer den forudgaaende Procedure end er bygget paa.

Naar man derimod bestemmer Procesreformen af 1916 som en Anklageproces, faar man et langt klarere Udtryk for den til Grund liggende Tanke. Ganske vist er vor gældende Kriminalproces som bekendt ikke blottet for akkusatoriske Bestanddele under Domsbehandlingen, men det er ogsaa kun der, de træder frem som Rester af et gammelt Anklagesystem — for Sagens Forberedelse og Behandling iøvrigt spiller de ingen Rolle. Under Inkquisitionssystemet er Sigtede ikke en anklaget Part, men om man vil et Vidne

mod sig selv, en Inkvisit, hvis Pligt det er at sige Sandheden, hvor lidet det end stemmer med hans Interesser — oven i Købet et Vidne af en særdeles suspekt Karakter, netop fordi hans Interesser og Sandheden maa antages at staa i omvendt Forhold til hinanden, og derfor overfor Dommeren stillet med langt ringere Retsbeskyttelse end Vidner, underkastet en Række Tvangsforanstaltninger, som intel Vidne behøver at finde sig i. Forhørene over ham er hemmelige, og Dommeren har Ret til at holde skjult for ham fremkomne Oplysninger i det Omfang, han finder det hensigtsmæssigt.

Under Anklageprocessen er Sigtedes Stilling en ganske anden. Han er ikke noget Bevismiddel i Dommerens Haand: han har Ret til at forholde sig fuldkommen passiv, kan nægte selv at give nogensomhelst Oplysning, har Krav paa at gores positivt bekendt med alle de Oplysninger, som fra anden Side fremkommer, og kan stille Fordringer om Indhentelse af alle de Oplysninger, han paa sin Side anser nødvendige til Afkræftelse af det saaledes fremkomne. Paa den anden Side gaar hans Ret heller ikke videre. Søger han at paavirke Vidner eller Sagkyndige til at give falske Oplysninger for Retten, er det strafbart, og der er givet Retten en Række Magtmidler overfor ham: Anholdelse, Fængsling, Beslaglæggelse, Ransagning etc., der uanset de specielle Formaal, de i det enkelte Tilfælde maatte have, alle munder ud i det generelle Øjemed at betrygge Samfundet mod en positiv og omfattende Modarbejdelse fra Sigtedes Side mod at faa Sandheden frem. Selve disse Magtmidler er imidlertid bundne til en Række Betingelser for deres Udøvelse og Omfang, som er langt videregaaende end de faa Bestemmelser, vi nu kender; det er Sigtedes absolutte Ret at se disse Betingelser overholdte. Han staar altsaa fra først til sidst overfor Samfundet og dets Myndigheder som Indehaver af et vist Kvantum Rettigheder, hvis Beskæring eller Tilsidesættelse er en Forbrydelse fra Statsmagtens Ud-

overes Side: han er altsaa anerkendt som P a r t under Undersøgelsen og Processen.

Skal denne Partsstilling imidlertid blive en Realitet, maa Samfundet sikre den Sigtede sagkyndig Bistand til dens Haandhævelse ø: han maa have Ret til juridisk Bistand. Reglen er her, at enhver, der sigtes for en Forbrydelse, straks er berettiget til at vælge en Forsvarer blandt de til Møde for vedkommende Ret berettigede Sagførere eller de særlig antagne offentlige Forsvarere, der ikke absolut behøver at være Sagførere. Undtagelsesvis kan Retten tillade, at ogsaa andre personlig myndige og uberygtede Personer vælges af en Sigtet til Forsvarer. Vælger Sigtede ikke selv en Forsvarer — som han i saa Fald selv maa betale, og som derfor i Almindelighed kun mere velhavende Sigtede vil hidkalde — skal Retten beskikke ham en offentlig Forsvarer ikke alene som nu i alle betydeligere Sager under Domsbehandlingen, men i stort Omfang allerede under Sagens Forberedelse, nemlig

a) naar Sigtede undergives Varetægtsarrest for en i den offentlige Mening vanærende Handling, og Sigtede ikke tidligere har været straffet for en saadan uden at have faaet Æresoprejsning — dog kun naar Sigtede selv kræver Forsvarer beskikket.

b) Endvidere skal Forsvarer ubetinget beskikkes under Sagens Forberedelse, naar der skal afhøres Vidner for Retten, eller Besigtigelse ske, eller Syn og Skøn afgives til Brug under Domsforhandlingen, dog med Undtagelse af de Tilfælde, hvor det maa befrygtes, at Beviset vilde spildes, hvis Sagen skulde udsættes efter Forsvarers Tilstedekomst.

c) Fremdeles i alle Tilfælde, hvor Retten af Sommelighedshensyn eller af Hensyn til Ro og Orden i Retslokalet har besluttet, at Sigtedes Afhøring skal foregaa for lukkede Døre.

d) Under Domsbehandlingen skal Forsvarer ubetinget beskikkes i alle Nævningesager, i andre Landsretssager kun, hvis Sigtede forlanger det. I Underretssager beskikkes der

derimod som Regel ingen Forsvarer, medmindre Retten efter Sagens Beskaffenhed maatte finde særlig Anledning dertil.

Forsvareren er berettiget til at overvære alle Retsmøder, selv om de undtagelsesvis holdes for lukkede Døre — den valgte Forsvarer kan dog udelukkes, naar der er Grund til at tro, at han vil modvirke Undersøgelsen. I Retsmøder for Domsbehandlingen er Forsvareren berettiget til at fremføre sine Bemærkninger og til i Korthed at lade dem tilføre Retsbogen. Han har ligeledes Ret til at samtale med Sigtede om disse Tilførsler; i anden Anledning maa han kun samtale med Sigtede med Dommerens Samtykke. Under Fængsling har Sigtede Ret til ukontrolleret skriftligt eller mundtligt Samkvem med sin beskikkede Forsvarer. Overfor den valgte Forsvarer kan Dommeren, saalænge Tiltale ikke er rejst, i Fængslingstiden anordne fornøden Kontrol.

Overfor Sigtede og hans Forsvar staar som Modpart den offentlige Anklagemyndighed. Dens Opgave er at sørge for Bevismaterialets Tilvejebringelse under Sagens Forberedelse, Efterforskningen og Forundersøgelsens Stadier, tage Bestemmelse, om Tiltale skal rejses paa Grundlag af det fremskaffede Materiale, gennemføre Anklagen for den dommende Ret og eventuelt tage Bestemmelse om Appel. Dens Organer er dels Politiet, som jo under den nye Lov altid er adskilt fra Dommerembederne, dels de særlige offentlige Anklagere, Overanklagerne. Under Politiet hører praktisk talt hele Sagens Forberedelse, dog under Overanklagerens Tilsyn, idet Overanklagerne baade kan give Politiet almindelige Forskrifter og i de enkelte Tilfælde begære Oplysninger, stille Forlangender og under særlige Forhold selv handle i Politimesterens Sted. Er Sagens Forberedelse afsluttet, er det derimod kun i egentlige Politisager — altsaa rene Smaasager — at Politiet rejser Tiltale. Ellers er det Overanklagerne. Disse bestaar af Rigsanklageren, der virker for Højesteret og fører Tilsynet med de offentlige Anklagere over hele Landet. Rigsanklageren kan desuden selv

paatage sig Udførelsen af en hvilkensomhelst Sag i hele Landet. For østre og vestre Landsretskreds med Sæde henholdsvis i København og Viborg beskikker Kongen 3 Overanklagere i hver Kreds med det fornødne Antal Medhjælpere. Overanklageren rejser Tiltale for alle Forbrydelser, der ikke er henvist til Paatale af Private eller af Politiet, uanset om Paadømmelsen sker ved Landsret, ved Sø- og Handelsretten eller ved en Underret; men de udfører ikke selv Anklagehvervet undtagen for Landsret. For Sø- og Handelsretten og Underretterne skal der derimod af Rigsanklageren beskikkes særlige, offentlige Anklagere, en eller flere ved hver Underretskreds, der efter Paalæg af Overanklageren har at udføre Tiltalen for disse Retter. De skal opfylde Betingelserne for at være Sagførere ved Underretten og kan drive privat Sagførervirksomhed ved Siden af deres Anklagerbestilling. De faar Honorar for hver enkelt Sag, medens Overanklagerne og deres Medhjælpere — og naturligvis Rigsanklageren — er fast lønnede Statseembedsmænd. Undtagelsesvis kan Underanklagerhvervet i en enkelt Sag ogsaa overdrages til en Udenforstaaende af Rigsanklageren efter Forhandling med Overanklageren.

Det tredje Organ under Anklageprocessen er endelig *D o m s t o l e n e*, hvis Opgaver her paa vigtige Punkter er ganske forskellige fra, hvad der nu er gældende Ret. Hvad Retternes Organisation angaar, bestaar de af Højesteret, de to Landsretter i København og Viborg, Sø- og Handelsretten i København, Københavns Byret og 88 Underretter i det øvrige Land — de sidste faar altsaa til Dels et større Mynlighedsomraade, end de har nu, idet deres Antal er nedsat fra 130 til 88. Højesteret bestaar af en Formand og 12 Højesteretsdommere, hvoraf i Almindelighed 9 deltager i hver Sags Afgørelse. Landsretten i København — Østre Landsret — bestaar af en Formand og 17 Landsdommere, Landsretten i Viborg — Vestre Landsret — af en Formand og 12 Landsdommere. I hver Sags Afgørelse deltager 3 Medlemmer. Sø- og Handelsretten bevarer i det væsentlige

sin nuværende Sammensætning og behandler de samme Straffesager som nu, altsaa navnlig Soforbrydelser. Københavns Byret bestaar af en Formand og 20 Byretsdommere. Underretterne udenfor København bestaar hver af én Dommer, der tillige er Retsskriver. Særlige Kriminaldomstole findes altsaa ikke udover, at Nævningeretten naturligvis altid udelukkende er Kriminaldomstol, at Københavns Byret vil faa særlige Afdelinger til Behandling af Straffesager, og at der i Jurisdiktioner over 40,000 Indbyggere altid skal beskikkes en særlig Straffedommer.

Med Hensyn til Retternes almindelige Kompetence bemærkes, at Højesteret kun er Appeldomstol for Landsretternes Afgørelser. Landsretterne er baade Appeldomstole for Underretssager og Domstole i første Instans. Appelleres til Landsret kan i Almindelighed alle Straffedomme, dog Politisager kun med visse Begrænsninger (40 Kr. som summa appellabilis). Naar Landsretten som 2den Instans har afgjort Sagen, kan yderligere Anke i Almindelighed ikke finde Sted. Under Landsret som første Instans horer P a a d o m m e l s e n af alle Straffesager, som ikke særlig er henlagt til Underretterne : alle større og vigtigere Straffesager, i hvilke betydeligere Straffe kan eller maa antages at ville blive anvendt. For Landsret beror det imidlertid atter paa Sagens Beskaffenhed, om den skal behandles med eller uden Nævninger. Med Nævninger behandles ubetinget 1) Misgerningsager : Sager, for hvilke Loven hjemler Livsstraf eller livsvarigt Strafarbejde, uden at dette er betinget af Gentagelse, 2) politiske Lovovertrædelser, 3) Sager om Anvendelse af Strfl.s § 299 samt 4) Sager, med Hensyn til hvilke Strafarbejde eller Fortabelse af Embede, Bestilling eller Valgret maa anses forskyldt, medmindre Sigtede forlanger Sagen paadomt uden Nævningernes Medvirken — det vil i Reglen være Tilfældet i Tilstaaelsessager —, eller Sagen angaar tidligere Volds-, Sædeligheds- eller Ejendomsforbrydere, og Overanklageren stiller Begæring om Bortfald af Nævninger. Paa den anden Side kan Overanklageren med Sigtedes Samtykke

stille Begæring om, at ogsaa andre Sager end de nævnte behandles med Nævninger, og det beror da paa Landsretten, om dette skal finde Sted. Sager om Erstatning for uforskyldt Varetægtsarrest eller for uforskyldt Udstaaelse af Straf kan den Erstatningsøgende altid forlange behandlet ved Nævningeret.

Skal Landsretten fungere som Nævningeret, kan den sættes ikke blot paa sit sædvanlige Tingsted, men ogsaa andre Steder, der er fastsat ved kgl. Anordning indenfor Landsretskredsen, og behandle de der tingfæstede Sager. Saa-danne Ekstrasessioner afholdes af hver Landsret hver 3die Maaned paa hvert af Tingstederne udenfor København. Til disse Ting eller særlige Ting kan ogsaa henvises andre Landsretssager, i hvilke umiddelbar Bevisførelse skal finde Sted — hvorom jeg senere skal tale.

Hvad endelig Underretterne angaar, har de at paadømme ikke alene de egentlige Politisager, i hvilke Politimesteren rejser Tiltale, men ogsaa en Mængde andre, mindre Straffesager, saaledes Sager, i hvilke Straffen ikke kan overskride Fængsel eller Tvangsarbejde, samt naar Tilstaaelse foreligger ogsaa en Række andre Sager, f. Ex. Sager om groft Tyveri; men Overanklageren kan dog med Sigtedes Samtykke altid indbringe disse Sager umiddelbart for Landsret, naar særlige Grunde taler derfor.

Men foruden denne jo stærkt begrænsede Paadømmelsesret har Underretterne en anden særdeles vigtig Opgave. Det er nemlig dem, som i alle Straffesager, smaa og store, Underrets-, Landsrets- og Nævningesager, har at forberede det Stof, hvorpaa senere Anklagen og Domsbehandlingen kommer til at hvile, altsaa udføre, hvad vi nu kalder Forhørsvirksomheden i Sagen.

Denne Underretternes Virksomhed som Undersøgelsesret i alle Sager, uden Hensyn til hvem Sagens Paadømmelse senere kommer til at paahvile, er det Omraade, hvori de forskellige Landes Lovgivninger stærkest afviger fra hinanden, og det er paa dette Punkt, at vor An-

klageproces mest radikalt gør Bruddet mellem gammelt og nyt.

For at forstaa Betydningen heraf maa man gøre sig klart, at Anklageprocessen i sit Hjemland, England, er bygget op paa Privatanklagens Grund ligesom i det gamle Rom. Enhver Borger kan forfølge begaaede Forbrydelser, ganske vist i Statens Navn, der, i det væsentlige bærer Omkostningerne, og som til enhver Tid kan standse Forfølgningen. Men som sine Redskaber benytter Staten de private, og noget virksomt offentligt Organ for Anklagemyndigheden mangler saa godt som ganske. Derfor kender den engelske Ret heller ikke noget egentligt Forhør som Led i Sagens Forberedelse. En foreløbig Afhøring af Sigtede og Vidnerne for Fredsdommeren eller en Politidommer finder ganske vist som Regel Sted; men denne Afhøring, der er offentlig og foregaar i akkusatoriske Former, tilsigter egentlig ikke at samle Beviser for Anklagen til Brug under Domsbehandlingen, men har til Hovedformaal at afgøre, om Sigtede skal forblive paa fri Fod, stille Borgen eller fængsles, og om den private Anklager skal bemyndiges og forpligtes til at føre Anklagen videre frem. Bortset herfra ligger hele Vægten paa Domsbehandlingen, Hovedforhandlingen for Juryen, og de Beviser, den private og hans Hjælpere der kan skaffe til Veje.

Da saa det engelske System efter den franske Revolution kom til Europas Fastland, mødte det der Officialprincipet under Inkvisionsprincipets Former, og det gjaldt da om at tilvejebringe et for den kontinentale Opfattelse brugbart Kompromis. Det skete paa den Maade, at man under Forundersøgelsen simpelthen beholdt det inkvisitoriske, hemmelige Forhør, hvis Opgave den Dag i Dag i Frankrig, Tyskland og Østrig i det væsentlige ses deri, at det er *D o m m e r e n s*, Forhørsdommerens, Opgave at tilvejebringe Beviserne mod den Sigtede og først og fremmest fremkalde hans Tilstaaelse. Først naar denne Dommerens Virksomhed er afsluttet med større eller mindre Held, træder Anklageprincipet i Funk-

tion under Doms- eller Hovedforhandlingen med Anklager, Forsvarer, reciperende og ikke inkvirerende Domstol, Jury, Mundtlighed, Offentlighed og fri Bevisbedømmelse — som i England. Med andre Ord: Anklageprincipets Gennemførelse blev paa Kontinentet begrænset til Hovedforhandlingen under Domsbehandlingen, medens Sagens Forberedelse nu som før beherskedes af et ganske modsat Princip, Inkquisitionssystemet.

Væsentlig overensstemmende hermed var det System, som den oprindelige Proceskommission herhjemme gjorde Udkast til, men et kvalitativt betydningsfuldt Mindretal (Goos, Nellesmann, Nyholm) tog Afstand herfra og fordrede Anklagesystemet gennemført ogsaa paa Sagens forberedende Trin. Den norske Straffeprocess af 1887 gennemførte paa væsentlige Punkter denne Tanke, og i vor nu vedtagne Straffeprocess er den helt og fuldt gennemført, og Danmark bliver saaledes næst efter England det Land i Europa, der har det mest konsekvent gennemførte Anklagesystem.

Hvad dette vil sige, vil blive klart, naar vi nu beskæftiger os med den enkelte Straffesag og følger den gennem dens 3 Faser, E f t e r f o r s k n i n g e n, F o r u n d e r s ø g e l s e n, H o v e d f o r h a n d l i n g e n.

Naar en Forbrydelse er begaaet, er det Politiet, som sætter sig i Bevægelse for at konstatere Forbrydelsens Spor og udfinde den eller de Sigtede. Dette er Efterforskningens Formaal. Meget ofte vil Politiet hertil behøve Rettens Bistand til Afhoring af Vidner, Foretagelse af Ransagning, Beslaglæggelse, Besigtigelse, Udmeldelse af Sagkyndige, Anholdelse, Fængsling. Men medens en saadan Henvendelse til Retten i den gældende Process, efter det oprindelige Processudkast saavel som efter fransk-tysk Ret normalt bevirker, at dermed hele Sagens fortsatte Undersøgelse gaar over paa Undersøgelsesdommeren, er dette ikke Tilfældet efter den danske og norske Lov. Det er ikke Dommeren, hvem det paahviler at virke for Bevisernes Tilvejebringelse, men Anklagemagten, altsaa her Politiet, medens Retten prøver, om

de af Politiet begærte Skridt lovlig kan foretages, og i saa Fald enten selv foretager dem eller bemyndiger Politiet dertil. Politiet maa derfor overfor Retten angive, hvad det ønsker foretaget og i hvilket Øjemed, hvilke Personer der ønskes afhørte som Vidner eller anholdte som Sigtede, og hvorom Vidnernes Forklaringer ønskes optagne. Retten gaar i ingen Henseende videre end begært, og dens Virksomhed ophører, hvis Begæringen tages tilbage. Er der en Sigtet allerede paa dette Tidspunkt, har han ganske de samme Partsrettigheder som paa Sagens senere Trin: har altsaa Ret til at holde sig passiv og forlange Beviser tilvejebragt, som taler til hans Fordel, efter Omstændighederne med Bistand af sin valgte eller beskikkede Forsvarer. Vor Lov er endog gaaet saa vidt i sin Omsorg for, at Dommeren ikke trækkes ind i Sagen som virksom for Bevisernes Fremskaffelse, at den ikke som i Norge lader det være nok, at Paatalemyndigheden stiller skriftlige Begæring til Retten om, hvad der ønskes foretaget. Den paalægger Politiet saa vidt mulig at være tilstede i Retsmoderne for at tage Bestemmelse om, hvad der ifølge det Fremkomne umiddelbart videre bør foretages, og stille dertil sigtende yderligere Anmodninger til Retten. Dog kan Undersøgellesdommeren altid af egen Drift foretage Rettergangsskridt, som ikke uden Ulempe kan opsættes; men Paatalemyndigheden skal da uopholdelig sættes i Kundskab derom, for saa vidt det ikke kan ske paa Stedet. — Efterforskningskridt kan meget vel foretages efter Paatalemyndighedens Begæring i flere forskellige Jurisdiktioner paa én Gang, idet Reglen er, at de bør ske dér, hvor den Person, der skal afhøres, bor eller opholder sig, eller hvor den Ting findes, til hvilken Retsbehandlingen har Hensyn. Hver Undersøgellesret foretager, hvad den er anmodet om, og det bliver Paatalemyndighedens egen Sag at samle Traadene sammen og eventuelt afslutte Efterforskningen, enten derved, at Undersøgelsen løber ud i Sandet, eller ved, at det lykkes at faa saa meget Bevismateriale samlet, at man beslutter sig til at gaa videre.

Er Materialet tilstrækkelig fyldigt, er der intet til Hinder for at gaa fra Efterforskningen umiddelbart over til Tiltale og Hovedforhandling. Ønsker Politiet yderligere Oplysninger, kan det ske ved yderligere Efterforskningsskridt eller ved at gaa over til det næste Stadium, Forundersøgelsen. Dette sker ved en Begæring til vedkommende Underret, i Reglen Retten paa Gerningsstedet, men efter Omstændighederne Retten paa Paagribelsesstedet, det personlige Værneting eller blot dér, hvor Oplysninger i Sagen antages bedst at kunne tilvejebringes. Begæringen skal angive de Personer, mod hvem, og de Handlinger, med Hensyn til hvilke Undersøgelse begæres, og være ledsaget af Sagens Akter, forhaandenværende synlige Bevismidler samt de fornødne nærmere Begæring om Indkaldelse af Vidner, Sagkyndige m. v. — Selv i Norge bevirker nu en saadan Begæring, at Sagen nu gaar over paa Dommerens Haand, saa at det fra nu af er ham, der skal være virksom for Bevismaterialets Supplering og Fuldstændiggørelse, men selv denne lille Rest af det gamle Inkquisitionssystem har vor Straffeproces strøget. Mellem Efterforskning og Forundersøgelse er der her efter ingen principiel Forskel. Loven angiver ganske vist, at Forundersøgelsens Opgave særlig er at tilvejebringe Beviset mod den Sigtede, Efterforskningens at oplyse, hvem der kan sigtes. Men dette er, om end logisk rigtigt nok, ingen Væsensforskkel, og det beror paa et rent Skøn, om man vil vælge den ene eller den anden Form. Paatalemyndigheden har fremdeles ogsaa under Forundersøgelsen Ledelsen af Sagens Gang, og Dommeren har i alt væsentligt samme Rettigheder og Pligter som før. Dog paalægger Loven ham her udtrykkelig at være særlig opmærksom paa alt, hvad der kan tjene i den Sigtedes Interesse, hvorfor han bl. a. særlig bør vaage over, at Undersøgelsen fremmes med størst mulig Hurtighed, i hvilken Anledning han kan rette Opfordringer til Politimesteren og efter Omstændighederne endog ophæve en Fængsling, der utilbørlig forlænges, ligesom han i det hele i noget højere Grad end under Efterforskningen ex

officio kan gribe ind, saaledes — siger Loven — overalt, hvor »han finder det fornødent for Øjemedet«. Iøvrigt er det kun paa to Punkter, at Forundersøgelsen er væsensforskellig fra Retsforhandlinger under Efterforskningen. Det første Punkt er, at Retsmøder under Efterforskningen ikke er offentlige, hvilket de derimod i Almindelighed er under Forundersøgelsen. Tanken med denne Forskel — der ikke findes i Norge, hvor alle Møder er offentlige — er antagelig, at man under Efterforskningen ikke gennem Offentligheden vil udsætte sig for at spille Politiets Arbejde i det skjulte paa Sagens Opklaring, medens dette maa antages mindre betænkeligt paa Forundersøgelsens mere fremskredne Stadium. Paa den anden Side vil denne Forskel vistnok medføre, at Politiet vil søge at faa saa meget som muligt lagt ind under Efterforskningen, hvor det kan opnaa ganske det samme som under Forundersøgelsen, og saa sjældent som muligt begære Forundersøgelse indledet, hvorved Principet om Retsplejens Offentlighed kommer til at lide et betænkeligt Skaar. Men selv om det ikke bliver Tilfældet, tør man vistnok gaa ud fra, at Forundersøgelsens Stadium i Praksis næppe vil faa stor Betydning, men hos os som i Norge i de fleste Tilfælde blive stroget. Herfra maa dog undtages Tilstaaelsessager i den Art Sager, der kan paadømmes ved Underretten, altsaa mindre betydelige Straffesager. For dem er der nemlig i Lovens § 925 givet en meget udstrakt Adgang til at lade Sagen blive paadømt uden Udfærdigelse af Anklageskrift ved selve Undersøgelsesretten, saafremt baade Sigtede og Politimesteren samtykker deri. Dette kan aldrig ske under Efterforskningen, og det er altsaa det andet Punkt, hvori Forundersøgelsen væsentlig adskiller sig fra denne. Er Tiltalte i slige Tilfælde fængslet, skal der altid beskikkes ham en Forsvarer, der skal have Lejlighed til at gøre sig bekendt med Sagen, samtale med Sigtede og udtale sig overfor Retten. Er Tiltalte ikke fængslet, skal det tilkendegives ham, at han, hvis han ønsker det, kan faa beskikket en Forsvarer. Ønsker han det, faar han en

Forsvarer, hvis Stilling er ganske den samme som den Fængsledes. Ønsker han ikke Forsvarer, skal dette tilføres Retsbogen.

Udenfor dette Tilfælde er det næste Skridt, at der rejses Tiltale. Det er som nævnt kun i rene Politisager, at Politimesteren har Myndighed hertil, ellers er det Overanklageren. Denne kan selvfølgelig altid fordre det foreliggende Materiale suppleret ved at rette Anmodning til Politiet om yderligere Efterforskningskridt eller forlange indledet en egentlig Forundersøgelse. Er dette i Orden, beordres Tiltalen, hvis Indhold gaar betydelig videre end de nu kendte Aktionsordrer. Den skal indeholde Tiltaltes Navn og nærmere Betegnelse og angive den Domstol, ved hvilken Domsbehandling skal foregaa, Nævningeret, Landsret eller Underret, i Almindelighed efter Reglerne om Gerningsstedets Værneting. Men tillige skal Tiltalebeslutningen angive ikke blot Forbrydelsens gængse Navn, men de særlige Strafforhøjelses- eller Strafnedsættelsesgrunde, der maatte foreligge, samt Forbrydelsens Tid, Sted, Genstand, Udførelsesmaade og andre nærmere Omstændigheder, der udkræves til dens tydelige Betegnelse, og endelig de Lovbud, i Henhold til hvilke Paastand om Straf ønskes nedlagt. Derimod maa Angivelse af Beviser eller Udviklinger af Retsspørgsmaal ikke findes i Anklageskriftet. Overanklageren foranstalter uden Ophold Skriftet forkyndt for Tiltalte og anmoder samtidig Retten om at beskikke ham en Forsvarer, hvor dette skal ske. Tiltalte eller hans Forsvarer skal have Meddelelse om, hvilke Beviser der agtes førte under Hovedforhandlingen, og have Lejlighed til at gore sig bekendte med Sagens Akter, skal meddele Overanklageren, hvilke yderligere Beviser de ønsker fremførte under Hovedforhandlingen, eller hvilke yderligere Oplysninger de ønsker indhentede forinden denne. Herom kan der finde nærmere Forhandlinger Sted imellem Parterne; opstaar Tvist, afgøres Tvisten ved Kendelse af den Ret, der skal behandle Sagen til Dom (dog uden Nævninger). I de Tilfælde, hvor Overanklageren har beskikket

en af de særlige offentlige Anklagere til at udføre Sagen for en Underret, er det denne, som foretager, hvad Overanklageren ellers har at foretage paa dette Stadium.

Vi kommer saa til Sagens sidste Led, Hoved- eller Domsforhandlingen. Det fremgaar af, hvad jeg for har sagt, at der er 3 Slags Hovedforhandlinger: 1) for Landsret med Nævninger, 2) for Landsret alene og 3) for Underret.

I dem alle 3 fremtræder naturligvis for aabent Tæppe og fuld Offentlighed Straffesagens 3 Organer, Tiltalte og hans Forsvarer, Anklageren og den dommende Ret. Men iøvrigt er der paa saa væsentlige Punkter Forskelligheder mellem Domsforhandling for Nævningeret paa den ene Side og de 2 andre Hovedforhandlinger paa den anden Side, at det er naturligst at behandle den første for sig, saa meget mere som her fremtræder et helt nyt Element i selve Domstolens Organisation.

Jeg kan ikke her komme nærmere ind paa de vidtløftige Bestemmelser om Nævningers Kaldelse. Det maa være nok at sige, at der først dannes aarlige Grundlister ved Hjælp af særlige kommunale Udvalg, hvortil Retterne vælger Repræsentanter, og hvori opføres efter Skon et større Antal Folketingsvælgere i hver Kommune blandt de Mænd og Kvinder, der efter Udvalgets Mening er »særlig egnede og særlig værdige til at fungere som Nævninger«. Et nyt Udvalg, bestaaende af en af Kongen udnævnt Formand, 2 af Landsrettens Formand og 2 af vedkommende Amts- eller Byraad valgte Medlemmer, træder derpaa sammen i hver Nævningekreds: den Del af en Landsretskreds, der er henlagt til samme Landsretstingsted. Dette Udvalg udtager ved Lodtrækning af Grundlisten et Antal Nævninger, 600 i København, 200 i hver af de øvrige Nævningekredse, hvilket udgør Aarslisten for Nævningers Kaldelse. Heraf udtager det samme Udvalg atter ved Lodtrækning for hvert enkelt Nævningeting 30 Hovednævninger og 10 Hjælpenævninger (Suppleanter), der tilsiges til Møde paa Tingstedet, og heraf

udtager da Retsformanden ved en ny Lodtrækning de 12 Nævninger, der skal fungere i den enkelte Sag, efter Omstændighederne med en eller flere Suppleanter. Tiltalte og Overanklageren kan uden Angivelse af Grunde hver udskyde 4 af de udtrukne Nævninger, hvorpaa nye udtrækkes, og de endelig valgte 12 Nævninger tages derpaa i Ed, hvorpaa de selv vælger af deres Midte en Ordfører, og Sagen kan saa begynde.

Det, der nu karakteriserer Sagens Behandling, er, at alle Beviserne skal føres frem umiddelbart for den dommende Ret, Umiddelbarheds- eller Mundtlighedsprincippet. Sagens Akter spiller principielt ingen Rolle — den er udspillet med, at de har dannet Grundlaget for Tiltaleordren — under Domsforhandlingen begyndes der forfra paa bar Bund. Som Følge heraf maa alle, hvis Udtalelser under Efterforskningen eller Forundersøgelsen har forekommet Anklageren eller Forsvareren at have Betydning, møde paa ny under Hovedforhandlingen for mundtlig at afgive deres Forklaringer, ganske som om de aldrig før havde udtalt sig i Sagen, og Reglen er den, at enhver, hvis Helbredstilstand ikke er til Hinder derfor, mod Godtgørelse er pligtig at møde indenfor den Landsretskreds — ikke blot Landsretstingssted — hvor han bor eller opholder sig, og i en anden Landsretskreds, hvis han ikke vil faa længere at rejse end 140 km paa Jernbane eller Damper eller 50 km paa anden Maade. Men selv denne Begrænsning kan fraviges, idet Rettens Formand kan paalægge enhver at give Møde uden Hensyn til alle Værnetings- og Afstandsbestemmelser, naar hans Afhøring maa antages at være af særlig Betydning for Sagens Oplysning. Kun med Hensyn til de Vidner, som herefter ikke er pligtige at møde, syge, bortrejste Personer, eller som ikke er blevet indkaldte paa Grund af, at deres Forklaringer syntes mindre vigtige, er Oplæsning af deres i Akterne indeholdte Udtalelser tilladt, ellers er alt mundtligt, dog at Oplæsning kan finde Sted, naar et Vidne nu afgiver

en Forklaring, der er i Strid med dets tidligere, eller rent ud nægter at afgive mundtlig Forklaring.

Selve Forhandlingerne indledes af Overanklageren, der giver et Resumé af Sagen og nævner de Beviser, han vil fremdrage. Tiltalte gives derpaa Lejlighed til at udtale sig — Pligt dertil har han naturligvis ikke — og enhver af Dommerne, Nævningerne, Overanklageren og Forsvareren kan begære yderligere Spørgsmaal stillede til ham. Afgiver han herunder en fuldstændig Tilstaaelse, afgør Retten, om og i hvilken Udstrækning yderligere Bevisførelse skal finde Sted. I modsat Fald begynder nu Overanklageren at føre sine Vidner, et for et, lader dem afgive en saa vidt muligt sammenhængende Fremstilling af, hvad de ved, og søger at fuldstændiggøre den ved supplerende og retledende Spørgsmaal. Derpaa kan Formanden selv, Rettens øvrige Medlemmer, Nævningerne, Tiltalte og hans Forsvarer stille dem yderligere Spørgsmaal. Bevisførelse sigtende til at svække Vidnets Troværdighed i sin Almindelighed maa kun finde Sted paa den Maade og i den Udstrækning, Retten tillader, — naturligvis for at forhindre den i Udlandet undertiden stærkt misbrugte Metode at fremkomme med alle mulige Insinuationer mod Vidnet for at konfundere det og derved gøre det mindre troværdigt i Nævningernes Øjne. Saaledes fortsættes med Vidne for Vidne, Sagkyndige etc., indtil Overanklageren har gennemgaaet sit Bevismateriale. Derpaa tager Forsvareren fat ganske paa samme Maade med at føre sine Vidner, som han afhører, hvorpaa Rettens andre Vedkommende kan stille dem Kontraspørgsmaal. Der kan da ogsaa blive Lejlighed til Konfrontation mellem de nye Vidner og de tidligere førte, naar deres Forklaringer strider mod hinanden.

Er Afhøringerne og de eventuelt tilladte Oplæsninger endte, sluttet Bevisførelsen, og Parternes egne Udviklinger af det fremkomne finder derpaa Sted i sammenhængende Foredrag, først Overanklagerens, saa Forsvarerens og slutelig Tiltaltes egen, hvis han ønsker det. Derpaa overleverer Overanklageren Retten og Forsvareren Udkast til de Spørgs-

maal, der skal forelægges Nævningerne, og om disses Formulering og Indhold kan der saa føres Forhandlinger mellem Parterne, indtil deres endelige Affattelse bestemmes af Retten. Dette Spørgsmaalssystem, for hvilket Tiltalsordren danner Grundlaget, er i større Sager eller i Sager, hvor der er mange Tiltalte, ofte en ret indviklet Sag. I England kender man det slet ikke, idet Juryen kun spørges, om Tiltalte er skyldig eller ikke-skyldig. I Frankrig fandt man ikke dette tilstrækkeligt og udformede — oprindeligt i den fejlagtige Tro, at Juryen skulde besvare alle Spørgsmaal om Sagens Fakta, og Retten saa drage de juridiske Konsekvenser deraf — Spørgesystemer saa indviklede og vidtløftige, at det undertiden endte i ren Konfusion. Efter at man senere var blevet klar over, at det er umuligt i det juridiske Skyldspørgsmaal at skille Faktum og jus helt fra hinanden, naar Juryen ikke skal blive en ren Fiktion, opgav man den franske Ordning, men opstillede en anden, noget mindre kompliceret, som ogsaa vor Lov har indført, idet man blot sondrer mellem Hoved- og Tillægsspørgsmaal paa den Maade, at Hovedspørgsmaalene angaar selve den egentlige Forbrydelse med alle dens faktiske og juridiske Bestanddele, medens der i Tillægsspørgsmaalene spørges dels om foreliggende Strafudelukkelsesgrunde, f. Eks. Utilregnelighed, Nødværge o. l., dels om egentlige Strafforhøjelses- eller Strafnedsættelsesgrunde, f. Eks. ved Tyveri, om der tillige foreligger Indbrud, ved Voldtægt, om Ofret var en berygtet Kvinde o. l. — Hensigten hermed er at undgaa Misforstaaelser af Nævningerne, saa at de ikke f. Eks., hvis de anser Tyveri, men ikke Indbrud for bevist, skal benægte hele Spørgsmaalet og saaledes bevirke, at den utvivlsomme Tyv gaar helt fri. Dette undgaaes ved først at spørge om Tyveriet og derefter om Indbrudsmomentet. — Positivt undtagne fra Nævningernes Afgørelse er derimod Spørgsmaal om Strafskylds Forældelse — ikke derimod om Tidspunktet for Forbrydelsens Udførelse —, endvidere om de i Strfl.'s §§ 7 og 58 foreliggende Omstændigheder og om Straffens For-

højelse paa Grund af Gentagelse. Om skærpende og formildende Omstændigheder i Almindelighed — altsaa generelle Omstændigheder, der ikke konstituerer egentlige Straf-
forhøjelses- og Strafnedsættelsesgrunde — kan Nævningerne heller ikke udtale sig — en Indskrækning, som vistnok er noget betænkelig, da den frister en Jury, der ser mildt paa en Tiltalt, til helt at benægte hans Skyld, naar den ikke kan skaffe sig Luft ved at tilkende ham formildende Omstændigheder.

Naar Spørgsmaalene er endeligt formulerede og overgivne Nævningerne, begynder Retsformandens Foredrag for Juryen til nærmere Forklaring og Gennemgang af Spørgsmaalene. Om dette Foredrags Betydning har der været delte Meninger. I Frankrig blev det i 1881 positivt forbudt Retsformanden at resumere Sagen, da man frygtede, at han skulde lægge et moralsk Pres paa Juryen. I Tyskland er det forbudt Formanden af samme Grund at udtale sig om Bevisspørgsmaal; hans Foredrag maa kun dreje sig om Retsætninger. I England er Formandens Foredrag derimod omtrent Sagens hele Kærne og den Opfattelse, han deri udtaler ogsaa om Beviset, saa godt som sikker paa Juryens Tilslutning. I Norge gælder noget lignende, og i Overensstemmelse med den norske Regel er vor § 893, hvorefter Retsformanden i Korthed gennemgaar Sagen og dens Bevisligheder og saavidt fornødent forklarer Spørgsmaalene og de Retssætninger, der skal lægges til Grund for deres Besvarelse. Meningen hermed er dog ikke, at Dommeren skal gøre sig til Talsmand for et bestemt Standpunkt i Henseende til Bevisstoffet, men derimod, at han overfor Vidneforklaringernes brogede Mangfoldighed og Parternes maaske ensidige Partistandpunkter skal stille sig som den upartiske Samler af Stoffet, udrede de foreliggende Tvivlsspørgsmaal, paavise deres Betydning, udvikle, hvad der taler for og imod deres Afgørelse i den ene eller den anden Retning, og saa henskyde dem til Juryens Afgørelse efter dens bedste Overbevisning. Herunder vil han da ogsaa naturligt komme til at omtale de

forskellige Retssætninger, der bliver Brug for, hvorved han maa erindre, at selv de simpleste Begreber i Juraen ofte har faaet en specifik Betydning, som det gælder om paa en almenfattelig Maade at gøre Juryen klar. Medens Begreber som Tilregnelighed, Komplot, Nødværge saaledes er klare nok i deres Egenskab af juridiske Elementer, er der andre, som f. Eks. hjælpelos Tilstand, falsk Nøgle, Hus, Mur eller andet saadant Lukke, der selvfølgelig i sig selv er rent faktiske Begreber, og som Lægmanden derfor ogsaa tror, at han er fuldt paa det rene med, men som dog har faaet en særlig juridisk Tilfiling, der maa indpræntes Lægmanden. Man har ikke uden Grund sammenlignet denne Retsformandens Udvikling af Retsbegreber for Nævningerne med det Forhold, at en i Fægtkunsten uøvet Person ved et Foredrag indvies i dens Mysterier for straks efter at udfordres til en Kamp paa Liv og Død, og sikkert er det, at der her er store Vanskeligheder. Men paa den anden Side er det utroligt, i hvilken Grad et saadant klart og roligt Foredrag formaar at sætte alt paa sin rette Plads og i Reglen reducere alle Tvivlsmaal til nogle faa bestemte Punkter, som Nævningerne gives alle Momenter til selv at besvare, — og det netop hvor den foregaaende Procedure har gjort alt for at fremstille Sagen saa fuld af Vanskeligheder og Tvivl som vel muligt. Der kan derfor næppe være Tvivl om, at Loven har gjort Ret i at bevare Retsformandens Foredrag, og netop i det Omfang, hvori det er sket.

Derefter trækker Nævningerne sig tilbage, og Retten opløses foreløbig. Deres Raadslagning er hemmelig, og alt Samkvem mellem dem og andre er forbudt, saa længe den varer. Er de i Tvivl om den formelle Fremgangsmaade, de har at følge, eller om de stillede Spørgsmaals Betydning, eller mener de, at yderligere eller ændrede Spørgsmaal bør forelægges dem, kan de henvende sig til Retsformanden, som da atter sætter Retten og i denne meddeler de ønskede Oplysninger. Ingen for Tiltalte ugunstig Besvarelse kan vedtages med mindre end 8 Stemmer, og dette maa ved slige

Spørgsmaal udtrykkeligt attesteres. Iøvrigt angives Stemmetallet ikke.

Benægtes Hovedspørgsmaalet, eller besvares et strafudelukkende Tillægsspørgsmaal bekræftende, afsiger Retten straks Frifindelsesdom. Herimod gives ingen Retsmidler, medmindre det kan paavises, at Nævningernes Erklæring er blevet urigtig paa Grund af urigtig Retsbelæring fra Retsformandens Side, eller de stillede Spørgsmaal lider af Fejl, der beror paa en urigtig Forstaaelse af Straffeloven. — Gaar Erklæringen ud paa, at Tiltalte er skyldig, kan Retten, hvis den finder, at Beviserne ikke afgiver tilstrækkeligt Grundlag herfor, beslutte, at en ny Domsforhandling skal foregaa for andre Dommere og andre Nævninger enten paa samme eller et senere Ting, og hele Forhandlingen maa da gaa om fra først til sidst. Finder ogsaa de nye Nævninger Tiltalte skyldig, medens ogsaa de nye Dommere finder Beviset for svagt, kan disse trods Nævningernes Erklæring afsige Frifindelsesdom eller domme for en mindre Forbrydelse end af Nævningerne antaget. Ingen kan altsaa dommes skyldig, naar én af Rettens Bestanddele positivt mener det modsatte.

Nærer Retten ingen Betænkelighed ved at følge Nævningernes Skylderklæring, paabegyndes straks en ny Retsforhandling, denne Gang kun om Strafudmaalingen og andre Punkter, der ligger udenfor Nævningernes Kompetence. Parterne faar hertil atter Ordet, og Tiltalte kan ogsaa herefter frifindes, men kun af Retsgrunde, f. Eks. fordi Overanklageren findes at have manglet Paataleret, at Strafskylden er forældet o. l. Ellers fastsætter Retten Straffen og indskrænker sig i Præmisserne, for saa vidt Dommen grundes paa Nævningernes Erklæring, til en Henviisning til denne. — Appelleres Sagen til Højesteret, kan selve Skyldspørgsmaalet ikke inddrages herunder; det er afgjort med Nævningernes Erklæring.

Gaar vi dernæst over til Hovedforhandling for Landsret uden Nævninger, saa lader Hovedlinjerne i det her udviklede sig naturligvis let drage, kun at Skyld- og Retsspørgs-

maal her ikke er skarpt adskilte. Men én gennemgribende Forskel har Retsplejeloven her gjort: Mundtlighedsprincippet er her i Princippet kastet over Bord og Oplæsning af Sagens Aktstykker sat i Stedet — omtrent som ved den gældende Højesteretsprocedure. Finder Retten imidlertid under Domsforhandlingen eller iøvrigt, at det er nødvendigt, at et Vidne eller en Sagkyndig, der alt har afgivet Forklaring for Undersøgelsesretten, afhøres personligt af den dømmende Ret, kan den paalægge Overanklageren at foretage det fornødne. Vedkommende Vidne kan i saa Fald tilpligtes at møde for Landsretten uden Hensyn til alle Afstandsbestemmelser, og Domsforhandling kan da helt eller delvist foregaa udenfor Rettens Sæde. Det forudsættes imidlertid af Loven, at dette kun vil ske undtagelsesvis; bortset herfra er Grundlovens Mundtlighedsprincip her kastet over Bord.

Ganske paa samme Maade forholder det sig med Domsbehandling for Underretten, kun med den yderligere Begrænsning, at Underretten ikke har den ubetingede Adgang til at lade Vidner møde for sig til umiddelbar Afhøring under Domsbehandlingen, men kun kan indkalde dem, hvis de ikke behøver at rejse over 70 km paa Jernbane eller Dampskib, 25 km paa anden Maade. — Kun i de rene Politisager, hvor Politimesteren rejser Tiltale, og hvor hele Aktmaterialet som Regel vil indskrænke sig til en Politirapport, vil Domsbehandlingen paa en Maade komme til at træde i Efterforskningens eller Forundersøgelsens Sted og dermed Umiddelbarhedsprincippet komme mere til sin Ret, for saa vidt Vidnernes Bopæle ikke lægger Hindringer i Vejen. Nævningesager og Politisager kommer derved paa en Maade til at staa hinanden nærmest. Les extrêmes se touchent.

Vil man nu sluttelig spørge: Er den nye Proces væsentlig bedre end den nu gældende? saa beror dette selvfølgelig teknisk set alene paa, om den i højere Grad end denne for-

maar at løse Kriminalprocessens Opgave: Sandhedens Fremskaffelse.

I saa Henseende er jo den gældende Straffeprocess' Alfa og Omega: Egen Tilstaaelse. Vi kender jo nok Indiciebeviset, men vi ved ogsaa, at selv om det nu om Stunder frister lidt blidere Kaar for Domstolene end før i Tiden, saa stilles der dog meget strænge Krav til et saadant Bevis — saa strænge, at de kun undtagelsesvis kan opfyldes. — Men heraf følger to Konsekvenser. Den overordentlige Vægt, Forhørsdommeren i de fleste Tilfælde maa lægge paa at fremskaffe Tilstaaelse, frembyder en Fare — jeg siger ikke en nærliggende eller meget stor Fare — men dog en Fare, som den almindelige Opinion tillægger stor Betydning, og som bestaar i, at Tilstaaelsen, naar den kommer, ikke er til at stole paa, — vi kender jo alle Eksempler herpaa. Og denne Fare truer omtrent udelukkende fra de forholdsvis godartede Sigtede — unge Piger, unge Mennesker, ikke tidligere straffede Mennesker, nervøse, svagt begavede eller frygtagtige Personer. Hvorimod de drevne Forbrydere, Indbrudstyvene, de professionelle Plattenslagere og Lommetyve, Bondefangerne, Alfonserne etc., alle Forbrydelsens Experter, de ved meget godt, at et Indiciebevis er svært at stille paa Benene, og at man i de fleste Tilfælde ingen Vegne kommer med dem, naar de blot ikke er saa dumme at tilstaa, — hvad de selvfølgelig heller ikke indlader sig paa. I begge Retninger er Systemet saaledes udsat for at forfejle sit Maal: Sandhedens Fremskaffelse.

I det nye System er Tilstaaelse gennem den konsekvente Fastholdelse af Anklageprincippet ophørt med at være det for Myndighederne eneste attraaværdige Maal. Tilstaaelsen kan i høj Grad gavne den Sigtede, fordi hele Proceduren saa klappes sammen som en Harmonika, og megen Tid spares; men hvor megen Vægt den Sigtede lægger herpaa, maa han selv om — der er ingen anden, som har nogen særlig Interesse i, at den fremkommer. Hele Vægten ligger paa de andre Bevisdata, som det gennem et mere fremskredent

Politi og en hel ny bevissamlende Myndighed, Overanklagerne, kan lykkes at tilvejebringe, altsaa Indicierne. Og er de fremskaffede, saa er det nu disse Myndigheders Sag at fremføre dem saaledes for Retten, at denne med god Samvittighed kan føle sig overbevist af dem — uden at den i saa Henseende er bundet af Lovregler og Bevismaksimer: den gamle kunstige Sondring mellem den personlige og den »embedsmæssige« Overbevisning eksisterer ikke mere.

For gennem Indiciebeviset, hvis Farer og Ufuldkommenheder jeg ikke i denne Forsamling behøver at gøre nærmere Rede for, at fremskaffe en saadan virkelig dyb personlig Overbevisning om Tiltaltes Skyld — stærk nok til, at man med god Samvittighed tør fælde en Straffedom, maaske den strengest mulige, over den Sigtede — har man i hele den europæisk-amerikanske Lovgivning anset det nødvendigt at gennemføre Principet om Bevisernes Førelse umiddelbart for den dommende Ret. Enhver, som har overværet en saadan Bevisførelse, ved, at den har denne Evne, ved, hvorledes Overbevisningen danner sig, først svagt og udflydende, saa, efterhaanden som Beviserne passerer Revu under Parternes Krydsild, tydeligere og skarpere, indtil den — om end ikke altid, saa dog som Regel — staar som urokkelig og sikker, enten til den ene eller den anden Side. Sagen er den, at under en saadan Bevisførelse myldrer Indicierne frem med en Rigdom, som vi med vor paa Fdg. 8/10 1841 grundede Forstaaelse af dette Ord ikke let kommer til at tænke paa. De begynder allerede med Tiltaltes Afhøring — hvad enten han svarer eller ikke — og de fortsættes hele Bevisførelsen igennem, først og fremmest gennem den stedfindende Ophobning af Fakta, store og smaa, gamle og nye — ofte saa smaa, at de slet ikke har kunnet finde Plads i et Forhør, og dog, som Sagen fremtræder, af væsentlig Betydning — ofte ganske nye, fordi Krydsforhøret og Hovedforhandlingens hele Højtryk bringer dem frem, og Sagen derved stilles i et andet eller klarere Lys end før. Men hertil kommer en anden Række Indicier, Indicier, om man

vil, af subjektiv Art, og som beror paa, at man her under Umiddelbarhedssystemet har de levende Mennesker for sig, og af deres Udtalelser, deres Tvivl, deres Vaklen, ja af deres Ansigtsudtryk og Fagter udvikler der sig Hundreder af nye Indicier, der tilsammenlagte med de objektive er i Stand til at skabe en ganske anden personlig og stærk Overbevisning end de grove, »udvortes« Indicier, vi alene er vant til at regne med. Man kan indvende, at alt dette kan bero paa en Illusion, at det saa ikke længere er objektiv Visshed, men subjektive Fornemmelser, der regnes med. Det kan være rigtigt nok, men naar der bag disse Fornemmelser skjuler sig den almenmenneskelige, sunde Fornuft, ikke blot hos en enkelt, men hos et større Antal fornuftige Mennesker, derunder ogsaa dem, der har gjort Forbrydelsens Behandling til deres Livsgærning, saa vil heller intet fornuftigt Menneske tage i Betænkning at handle derefter. Apodiktisk Visshed kan dog aldrig naas.

Men naar det er Tilfældet, naar man overalt i Verden har anset den umiddelbare Bevisførelse for det nødvendige Supplement til den fri Bevisbedømmelse og Indiciebevisets Sætten i Højsædet, saa maa det unægteligt forbavse, at vor Straffepoces kun i Nævningesager — og offentlige Politisager — har gennemført det, og ikke i hele den vigtige Gruppe af mellemliggende Straffesager. Der ligger heri en Ufuldkommenhed — man fristes til at sige en Mangel paa psykologisk Blik — som turde være ret enestaaende. Underrettsdommerne kan her bedst klare sig, fordi de i Reglen under Sagens Forberedelse har faaet tilstrækkelig personligt Indtryk af Vidnerne og deres Udtalelser. Anderledes derimod i Landsretssager. Den blotte Oplæsning af Aktstykker vil i mangfoldige, tvivlsomme Tilfælde være ganske ude af Stand til at skabe nogen virkelig Overbevisning. Man kan ikke sammenstille Forholdet med den Virksomhed, Overinstanserne nu udfolder, naar Appelsager indbringes for dem. Thi nu har de for sig et teknisk udarbejdet Forhør, tilvejebragt under en bestemt Plan, med sine Forhold, sine

Gentagelser, sine Konfrontationer, og blevet til under Bevidstheden om, at det gjaldt om at fremskaffe et vist bestemt, objektivt Kvantum Bevis. Men under det ny System faar Landsretten en Bunke Aktstykker, tilblevne under et Pres fra 3 forskellige Sider, ofte indbyrdes modsigende, uden noget Forsøg paa Gruppering og Sammenstilling, godt nok til derpaa at tage Beslutning om Tiltale, men ikke godt nok til at bygge en Dom paa, uden at de Dommende har haft Lejlighed til selv at danne sig en Mening om Stoffet ved at høre Bevismaterialet udvikle sig fra selve Vidnernes Mund — blot paa Grundlag af Aktors og Defensors Udviklinger.

Følgerne heraf er indlysende. Vil Landsretten, som det jo er dens Pligt, lade enhver Tvivl komme Forbryderen til Gode, vil Følgen blive, at vi gennem det ny System har mistet den Fordel, det gamle gav os: de hyppige Tilstaaelser, uden at have faaet dem erstattet af noget andet tilstrækkeligt Bevis. Dette kan let komme til at betyde en Svækkelse i hele Retsplejen, og det vil medføre den Besynderlighed, at Overanklagerne i saa vidt Omfang som muligt vil henskyde til Nævningeret og til Dels til Underretterne de tvivlsomme Straffesager, fordi man der gennem Umiddelbarhedsprincippet har en Chance for at faa Forbryderen erkendt som saadan — en Chance, som Middelbarhedsprincippet for de retskærde Dommere alene slaar ham ud af Haanden. Men en saadan Tilstand skaber ikke alene en betænkelig og ikke tilsigtet Uligevægt mellem Domstolene indbyrdes — den vil ogsaa medføre en Svækkelse af Tilliden til Domstolene og en pinlig Stilling for Landsretterne selv.

Jeg kan ikke tænke mig andet, end at man paa dette Punkt ret snart vil blive nødt til at reformere Loven, naar den i Praxis faar Lejlighed til at vise sine Resultater. Det skulde da være, at Landsretten i sin Praxis benyttede den Adgang, Loven giver den til at forlange en ekstraordinær umiddelbar Bevisførelse for Landsretten selv i et ganske

andet Omfang, end Loven har tænkt sig, og derved efterhaanden skabte et nyt System — et System, der ganske vist vilde være fuldt ud i Retsreformens Aand, men næppe i Retsplejelovens. Men herom er det jo umuligt nu at danne sig nogen Mening.
